

Х Р О Н І К А

УДК 902-057.4 (477)П. Толочко

ДО 70-РІЧЧЯ ПЕТРА ПЕТРОВИЧА ТОЛОЧКА

21 лютого 2008 р. відомому історикю та археологу, доктору історичних наук, професору, академіку НАН України Петру Петровичу Толочку виповнилося 70 років.

Петро Петрович Толочко народився у с. Пристроми Переяслав-Хмельницького р-ну на Київщині. У 1960 р. закінчив історико-філософський факультет Київського державного університету імені Тараса Шевченка. З 1961 р. – в Інституті археології АН УРСР – молодший науковий співробітник, вчений секретар, старший науковий співробітник, завідувач відділу археології Києва. З 1987 р. – директор Інституту. Автор майже 300 наукових праць, в тому числі 15 монографій.

Наукові зацікавлення П. П. Толочка можна розглядати у кількох основних напрямках. Перший із них – археологія та історія стародавнього Києва. У своїх книгах “Історична топографія стародавнього Києва” (1970), “Древний Киев” (1976), “Киев и Киевская Земля в период феодальной раздробленности XII–XIII вв.” (1982), а також у статтях на основі археологічних та писемних джерел відтворено картину його історичного та культурного розвитку від виникнення до середини XIII ст. ґрунтовно розроблено проблему походження міста, по новому розглянуті питання економічного розвитку столиці Русі у IX–XIII ст., характеру забудови міста, його соціально-топографічної структури та міжнародних зв’язків.

За останні десятиліття керований Петром Петровичем колектив київських археологів збагатив історичну науку новими джерелами, які не тільки доповнили наші знання про столицю Київської Русі, але в ряді випадків докорінним чином змінили їх. До таких слід віднести у першу чергу, відкриття масової зрубноі забудови стародавнього Києва.

Інший важливий напрямок – проблема історичного розвитку киево-руської держави. Вони досліджуються П. П. Толочком у працях “Древня Русь” (1987), “Київська Русь” (1996), “Дворцовые интриги на Руси” (2001), “Ярослав Мудрий” (2002), “Київ і Русь” (2008), в яких розгорнуто широку панораму її суспільно-політичного і соціально-економічного життя. У них розглянуто життя, зародження і формування державності, впровадження на Русі християнства, ролі церкви в житті країни. Дослідження Петра Петровича в галузі історії і археології Київської Русі лягли також в основу написання відповідних розділів першого тому багатотомної “Історії Української РСР”, третього тому тритомної “археології Української РСР”, третього тому “Давньої історії України”.

Впродовж всієї наукової діяльності П. П. Толочко досліджує давньоруське літописання. Результатом цих пошуків стали монографії “Літописи Київської Русі”

(1994), “Давньоруські літописи і літописці X–XIII ст.” (2005). В них розгорнуто широку картину історичної писемності Києва, Новгороду, Чернігова, Переяслава-Руського, Галича, Володимира-Волинського, Ростова, Суздаля, Володимира на Клязьмі та інших міст Русі. На підставі текстологічного вивчення літописних повідомлень висвітлено нові погляди на історію складання, географію, хронологію й авторство давньоруського літописання. Показано, що у X–XI ст. явище літописання було переважно Київське, а в XII–XIII ст. – загальноруське, що успадкувало київську літописну традицію й базувалося на “Повісті минулих літ”.

Наукові праці П. П. Толочка відзначаються широкою постановкою завдань, великим діапазоном залучених джерел, чітким дослідницьким напрямком і обґрунтуванням висунутих положень. Вони одержали високу оцінку вітчизняних і зарубіжних фахівців. Значна їх кількість опублікована у виданнях Німеччини, Канади, США, Болгарії, Польщі, Франції.

Помітне місце у творчості П. П. Толочка посідає науково-популяризаційна робота. Його книги “Таємниці київських підземель”, “Нащадки Мономаха”, “Історичні портрети”, “Володимир Святий Ярослав Мудрий” схвально сприйняті широким читачем.

Надзвичайно плідною є редакторська діяльність вченого. Під редакцією П. П. Толочка видруковано велику кількість монографій і збірників, присвячених важливим проблемам історії й археології України.

Він є головним редактором академічного журналу “Археологія”, голова редакційної ради журналу “Культура народів Пречерномор'я”, член редколегій часописів “Київська старовина” та “Український історичний журнал”.

Щиро вітаємо Петра Петровича з ювілеєм! Зичимо доброго здоров'я і ще довгих років плідної праці на ниві української історичної науки.